

SLÆGTSFORSKNING OG LOKALHISTORIE

Af H. A. RIIS-OLESEN

EN AF DE TING, der bekymrer lokalhistorikerne mest i øjeblikket, er, at kun få unge interesserer sig for at sysle med fortiden. Det er måske en forkert opfattelse og kun begrundet med, at unge holder sig passive med hensyn til direkte at deltage i ovennævnte emner. Derfor skulle dette indlæg have som idé at fremkalde interesserede unge, der med friskt initiativ meldte sig som interesserede i "Historisk Samfund", og som dermed følte et medansvar for at kaste lys over den fortid, vi bygger på, og som vi på mange måder kan lære af. Og det er ganske afgjort, at man selv høster den største glæde og fordel af lokalhistoriske studier.

Selv om jeg havde foretaget forskellige personlige slægtsforskninger, var det alligevel en ganske bestemt Lejlighed, der skulle til for at vække interessen for lokalhistoriske studier. Vi fik en dag, mens vi boede i Thisted, besøg af en dame, som lige havde passeret mindepladen over Malthe Conrad Bruun i Storegade, og som udspurgte mig om enkeltheder i dennes livsløb, som jeg med skam at melde måtte erklære mig ret uvidende om. Det gav mig stødet, og på Thistedes fortrinlige bibliotek fik jeg en del stof, og ikke nok med det: biblioteket gav mig en liste over en række bøger på Statsbiblioteket i Aarhus og på Det kongelige Bibliotek i København, som jeg kunne vælge, så ville man skrive efter dem. På denne måde fik jeg et ret indgående kendskab til Malthe Conrad Bruun, at hans far var amtsforvalter i Thisted, at Malthe kom til København, hvor han hurtigt kom i en kreds, som sympatiserede med revolutionerende tanker på lige fod med frihedsrejsningen efter den franske revolution, at han som digter i poesi og prosa fordømte den monarkistiske regering, og at han for disse idéer blev udvist af Danmark 1800. Han drog til Paris, hvor han døde i 1826 som en lærd geograf, netop som hans landsforvisning ophævedes.

Vi har i dag meget rige kilder at øse af, idet vi har righoldige biblioteker, der med stor omhu og interesse vejleder enhver, som ønsker at arbejde med bestemte emner, og som med velvillighed skaffer det til stede, som biblioteket ikke selv er i besiddelse af. Der er en mængde stof, som endnu ligger uopdyrket hen, og vi mangler kendskab til adskilligt, som ved ihærdigt arbejde kunne findes frem fra de forskellige kilder. Lad mig nævne de forskellige sognes historie, de store gårde, forsvundne bygninger og berømte samt særprægede mennesker.

I al almindelighed vil man starte ved slægtsforskningen, idet dette emne i høj grad er interessebetonet. Her kan man gå ud fra kirkebøgerne og finde mange interessante ting frem, og når de stedlige kirkebøger ikke går langt nok tilbage i tiden, må man søge til landsarkivet i Viborg, hvor kirkebøgerne findes så langt tilbage, som de er bevaret, hvilket vil sige til omkring 1700-tallet. I kirkebøgerne får man kun navne, alder og opholdssted, men det har man jo også brug for i første række. Man kan dog få mange morsomme enkeltheder frem. Da jeg syslede med min moders familie

og kom tilbage til 1752, hvor en slægtning blev døbt i Grønbæk kirke, opdagede jeg blandt fadderne den gamle Drackenbergs, der blev 146 år. Han havde netop i denne periode opholdt sig på Grønbækgård, hvor familiefaderen var forvalter, og de havde jo nok haft deres spøg med at få den 122-årige mand som fadder. Faddernes navne og stillinger giver udgangspunkt for videre studier - om det er familie eller bekendtskab, og særlig når vi kommer langt tilbage, har disse navne meget at sige.

Mange præster har været særdeles omhyggelige med at få forskellige begivenheder skrevet ned i kirkebøgerne - f.eks. brande, som hærgede dele af byerne, epidemier af særlig voldsom karakter, forbrydelser og andre ting.

Derfor er en kirkebog ofte meget interessant læsning, særlig når man giver sig god tid. Man kan også se, om konfirmanderne var meget duelige, duelige, ej uduelige eller jævnt uduelige. En stor hjælp i studierne af kirkebøgerne er tilmeldelses- eller afgangslisterne, hvor man kan se bevægelserne til og fra sognet, og dermed hvilken kirkebog man nu skal have fat i for at føre slægten et skridt tilbage. Lettest er det jo, hvis slægtens navn ikke er et "sen"-navn. Men vi skal ikke langt tilbage i tiden, før Pedersen dækker over Peders søn, og faderen skal derfor hedde Peder o. s. v. Når først man bliver kendt med gangen i at finde tilbage i kirkebøgerne, kan det blive en hel sport. Ved dåb vil forældrenes navne jo oftest være opgivet og tit også deres alder, så man ad den vej kan følge disse tilbage o. s. fr. En vanskelighed vil møde nybegynderen, idet den gamle retskrivning med gotiske bogstaver vil gøre studiet svært, men så må man lære dette alfabet, som kan fås ved henvendelse til "Historisk Samfund".

Det var kirkebøgerne. Når man har rækken af forfædre, kunne det jo også interessere at høre lidt nærmere om deres økonomiske forhold, ejendommens størrelse, og hvad de havde i eje, og det får man nøje kendskab til ved at finde frem til skøderne på ejendommene. Det er så heldigt, at alt dette er bevaret i arkiverne, og ved henvendelse til disse kan man få et fyldigt materiale stillet til rådighed. Man var i ældre tid meget nøjagtig med opgivelse til skifteprotokollerne af, hvad der fandtes i ejendommene - både i stuer, kamre, køkken og stalde, og alt blev ansat til værdi.

Lad os til eksempel antage, at man på en gård har stående en kiste med forbogstaver og årstal - ofte vil det være muligt gennem skøder og skifter at finde frem til ejernes navne, og hvorfra de stammer. Det må have sin store interesse. Ligeså findes der jo utallige steder sølvbægre, kander eller andre kostbare og værdifulde ting med navne og årstal, og hvad er vel naturligere end at søge klarlagt, hvorfra disse ting stammer. Må jeg i en parentes nævne, at enhver burde gå sine ejendele igennem med hensyn til de gamle ting, og hvis man ikke selv har interesse for det, skulle man glæde Thisted museum med det. Det, man selv anser for ringe, kunne måske have stor interesse for andre. Og princippet må være: lad intet

gammelt gå til spilde, thi det har måske interesse for eftertiden.

Vi gik forleden omkring i de ejendommelige bygninger tilhørende Hvidsten kro og lagde mærke til de mange herlige gamle ting, her er samlet og bevaret

gennem årene. Det er denne vidunderlige følelse af, at man skønner på fortidens traditioner og værdsætter deres kulturindsats, som beriger en, og som giver grund til at tro, at den ungdom, der vokser op, må kende værdien af at se tilbage for at nå videre frem.

(Kilde: Historisk Årbog for Thisted amt 1954, side 185-189)